

Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS DOM (Femte Afdeling)

8. juni 2023 *

»Præjudiciel forelæggelse – forbrugerbeskyttelse – direktiv 93/13/EØF –
urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler – aftale med dobbelt formål – artikel 2, litra b) –
begrebet »forbruger« – kriterier«

I sag C-570/21,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af Sąd Rejonowy dla Warszawy-Woli w Warszawie (retten i første instans i Warszawa – Wola, tingstedet Warszawa, Polen) ved afgørelse af 22. juni 2021, indgået til Domstolen den 13. september 2021, i sagen

I.S.,

K.S.

mod

YYY. S.A.,

har

DOMSTOLEN (Femte Afdeling),

sammensat af afdelingsformanden, E. Regan, og dommerne D. Gratsias, M. Ilešič, I. Jarukaitis og Z. Csehi (refererende dommer),

generaladvokat: G. Pitruzzella,

justitssekretær: A. Calot Escobar,

på grundlag af den skriftlige forhandling,

efter at der er afgivet indlæg af:

- I.S. og K.S. ved radcowie prawni P. Artymionek, A. Citko og M. Siejko,
- YYY. S.A. ved adwokaci Ł. Hejmej, M. Przygodzka og A. Szczęśniak,

* Processprog: polsk.

– den polske regering ved B. Majczyna, som befuldmægtiget,
– Europa-Kommissionen ved S.L. Kalėda, U. Małecka og N. Ruiz García, som befuldmægtigede,
og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse i retsmødet den 15. december 2022,
afsagt følgende

Dom

- 1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 2, litra b), i Rådets direktiv 93/13/EØF af 5. april 1993 om urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler (EFT 1993, L 95, s. 29).
- 2 Denne anmodning er indgivet i forbindelse med en tvist mellem på den ene side I.S. og K.S. og på den anden side banken YYY. S.A. vedrørende betalingen af et beløb med tillæg af renter, som denne bank har opkrævet i henhold til kontraktvilkår i en aftale om lån mod sikkerhed i fast ejendom, som er indekseret til vekselkursen for en udenlandsk valuta.

Retsforskrifter

EU-retten

Direktiv 93/13

- 3 Tiende betragtning til direktiv 93/13 har følgende ordlyd:
»[F]orbrugeren kan sikres en bedre beskyttelse gennem vedtagelse af ensartede bestemmelser vedrørende urimelige vilkår; disse bestemmelser skal finde anvendelse på alle aftaler, som indgås mellem erhvervsdrivende og forbrugere; [...]«
- 4 Direktivets artikel 1 bestemmer følgende i stk. 1:
»Formålet med dette direktiv er indbyrdes tilnærmelse af medlemsstaternes love og administrative bestemmelser om urimelige kontraktvilkår i aftaler, der indgås mellem erhvervsdrivende og forbrugere.«
- 5 Det nævnte direktivs artikel 2 er affattet på følgende måde:
»I dette direktiv forstås ved:
[...]
b) »forbruger«: en fysisk person, der i forbindelse med de af dette direktiv omfattede aftaler ikke handler som led i sit erhverv
c) »erhvervsdrivende«: en fysisk eller juridisk person, der i forbindelse med de af dette direktiv omfattede aftaler handler som led i sit erhverv, hvad enten det er offentligt eller privat.«

6 Direktivets artikel 3, stk. 1, bestemmer, at »[e]t kontraktvilkår, der ikke har været genstand for individuel forhandling, anses for urimeligt, hvis det til trods for kravene om god tro bevirker en betydelig skævhed i parternes rettigheder og forpligtelser ifølge aftalen til skade for forbrugeren«.

7 Artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13 bestemmer:

»Medlemsstaterne fastsætter, at urimelige kontraktvilkår i en aftale, som en erhvervsdrivende har indgået med en forbruger, i henhold til deres nationale lovgivning ikke binder forbrugeren, og at aftalen forbliver bindende for parterne på i øvrigt samme vilkår, hvis den kan opretholdes uden de urimelige kontraktvilkår.«

Direktiv 2011/83/EU

8 17. betragtning til Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2011/83/EU af 25. oktober 2011 om forbrugerrettigheder, om ændring af Rådets direktiv 93/13/EØF og Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 1999/44/EF samt om ophævelse af Rådets direktiv 85/577/EØF og Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 97/7/EF (EUT 2011, L 304, s. 64) har følgende ordlyd:

»Definitionen af forbruger bør dække fysiske personer, der ikke handler som led i deres erhverv. I tilfælde af aftaler med dobbelt formål, hvor aftalen indgås dels som led i og dels ikke som led i den pågældende persons erhverv, og det erhvervsmæssige formål er så begrænset, at det ikke er fremherskende i forbindelse med aftalen, bør den pågældende person imidlertid ligeledes betragtes som en forbruger.«

9 Dette direktivs artikel 2 bestemmer:

»I dette direktiv forstås ved:

- 1) »forbruger«: enhver fysisk person, der i forbindelse med de af dette direktiv omfattede aftaler ikke handler som led i sit erhverv
- 2) »erhvervsdrivende«: enhver fysisk person eller enhver juridisk person, uanset om der er tale om offentligt eller privat ejerskab, der handler, herunder via en anden person, der optræder i dennes navn eller på dennes vegne, som led i sit erhverv i forbindelse med de af dette direktiv omfattede aftaler

[...]«

Direktiv 2013/11/EU

10 18. betragtning til Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2013/11/EU af 21. maj 2013 om alternativ tvistbilæggelse i forbindelse med tvister på forbrugerområdet og om ændring af forordning (EF) nr. 2006/2004 og direktiv 2009/22/EF (direktiv om ATB på forbrugerområdet) (EUT 2013, L 165, s. 63) er affattet således:

»Definitionen af »forbruger« bør dække fysiske personer, der ikke handler som led i deres erhverv. Hvis aftalen indgås delvis inden for og delvis uden for personens erhverv (aftaler med dobbelt formål), og det erhvervsmæssige formål er begrænset således, at det ikke er fremherskende i den samlede ydelse, bør den pågældende person imidlertid også anses for at være en forbruger.«

11 Dette direktivs artikel 4 fastsætter:

»1. »I dette direktiv forstås ved:

- a) »forbruger«: enhver fysisk person, der ikke handler som led i sin handel, sin industri, sit håndværk eller sit liberale erhverv
- b) »erhvervsdrivende«: enhver fysisk person eller enhver juridisk person, uanset om der er tale om offentligt eller privat ejerskab, der handler som led i sin handel, sin industri, sit håndværk eller sit liberale erhverv, herunder via en anden person, der optræder i vedkommendes navn eller på vedkommendes vegne

[...]«

Forordning (EU) nr. 524/2013

12 13. betragtning til Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) nr. 524/2013 af 21. maj 2013 om onlinetvistbilæggelse i forbindelse med tvister på forbrugerområdet og om ændring af forordning (EF) nr. 2006/2004 og direktiv 2009/22/EF (forordning om OTB på forbrugerområdet) (EUT 2013, L 165, s. 1) er sålydende:

»Definitionen af »forbruger« bør dække fysiske personer, der ikke handler som led i deres erhverv. Hvis aftalen indgås delvis inden for og delvis uden for personens erhverv (aftaler med dobbelt formål), og det erhvervsmæssige formål er begrænset således, at det ikke er fremherskende i den samlede ydelse, bør den pågældende person imidlertid også anses for at være en forbruger.«

13 Denne forordnings artikel 4 bestemmer:

»1. I denne forordning forstås ved:

- a) »forbruger«: en forbruger som defineret i artikel 4, stk. 1, litra a), i direktiv [2013/11]
- b) »erhvervsdrivende«: en erhvervsdrivende som defineret i artikel 4, stk. 1, litra b), i direktiv [2013/11]

[...]«

Polsk ret

14 I artikel 22¹ i ustawa – Kodeks cywilny (den civile lovbog) af 23. april 1964 (Dz. U. af 1964 pos. 16) i den affattelse, der finder anvendelse på tvisten i hovedsagen (herefter »den civile lovbog«), defineres »forbruger« som »enhver fysisk person, som med en erhvervsdrivende indgår en retlig aftale, som ikke er direkte tilknyttet vedkommendes erhvervsmæssige virksomhed«.

15 Den civile lovbogs artikel 385¹, stk. 1, er affattet således:

»Bestemmelser i en forbrugeraftale, som ikke har været genstand for en individuel forhandling, er ikke bindende for forbrugeren, hvis de fastsætter den pågældendes rettigheder og forpligtelser på en måde, som er i strid med god forretningsskik, og groft tilsidesætter forbrugerenes interesser (urimelige

kontraktvilkår). Denne bestemmelse berører ikke vilkår, som fastsætter parternes hovedydelser, herunder prisen eller vederlaget, hvis de er klart og entydigt formuleret.«

Twisten i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

- 16 Sagsøgerne i hovedsagen, I.S. og K.S., er blevet gift uden at have indgået ægtepagt.
- 17 Den 28. februar 2006 ansøgte de hos forgængeren til sagsøgte i hovedsagen om et lån mod sikkerhed i fast ejendom for 206 120 polske zloty (PLN) (ca. 45 800 EUR), som var indekseret i valutaen schweiziske franc (CHF). Dette lån skulle dels bruges til refinansiering af forbrugsgæld i forbindelse med en forbrugerkreditaftale, en bankkonto og et kreditkort, dels til finansiering af renovering af en bolig.
- 18 Den 21. marts 2006 indgik sagsøgerne i hovedsagen med forgængeren til sagsøgte i hovedsagen en aftale om lån mod pant i fast ejendom på 198 996,73 PLN (ca. 44 200 EUR), som var indekseret i schweiziske franc, med en løbetid på 300 måneder. Lånets første tranche skulle dels anvendes til på den bankkonto, som tilhørte et selskab forvaltet af I.S., at tilbagebetale 70 000 PLN (ca. 15 600 EUR) i form af et lån, dels til at betale forskellige forsikringspræmier for 1 216,80 PLN (ca. 270 EUR), 3 979,93 PLN (ca. 880 EUR) og 3 800 PLN (ca. 840 EUR). Lånets anden tranche skulle dels anvendes til tilbagebetaling af forskellige finansielle forpligtelser, som påhvilede sagsøgerne i hovedsagen, for 9 720 PLN (ca. 2 200 EUR), 7 400 PLN (ca. 1 600 EUR) og 9 000 PLN (ca. 2 000 EUR), dels til finansiering af renovering af en bolig for 93 880 PLN (ca. 20 900 EUR).
- 19 På såvel tidspunktet for låneansøgningen som på tidspunktet for indgåelsen af låneaftalen udøvede I.S. erhvervsmæssig virksomhed inden for rammerne af et privat selskab, og K.S. var ansat som læsesmed i henhold til en ansættelseskontrakt.
- 20 Sagsøgerne i hovedsagen har anlagt søgsmål ved den forelæggende ret med påstand om tilbagebetaling af 13 142,03 PLN (ca. 2 900 EUR) med tillæg af renter, som YYY. havde opkrævet, i medfør af nævnte låneaftale vedrørende værdiansættelsen af de månedlige afdrag på lånet og størrelsen af det skyldige beløb, idet disse vilkår er urimelige.
- 21 Det fremgår af anmodningen om præjudiciel afgørelse, at YYY. for den forelæggende ret bl.a. har gjort gældende, at det pågældende lån blev indrømmet med henblik på tilbagebetaling af et lån knyttet til erhvervsmæssig virksomhed, hvorfor sagsøgerne i hovedsagen ikke kan påberåbe sig den retlige beskyttelse, der er fastsat i den civile lovbogs artikel 385¹.
- 22 Det fremgår desuden af denne anmodning, at I.S. i retsmødet for den forelæggende ret den 11. januar 2021 har bekræftet, at et beløb på 70 000 PLN (ca. 15 600 EUR), som var blevet indrømmet ved den pågældende låneaftale, var blevet anvendt til tilbagebetaling af et skyldigt beløb på vedkommendes erhvervskonto, og at denne konto var blevet lukket efter tilbagebetalingen. I.S. har ligeledes anført, at nævnte tilbagebetaling var en betingelse for indgåelsen af denne aftale.
- 23 På denne baggrund nærer den forelæggende ret tvivl om fortolkningen af begrebet »forbruger« som omhandlet i artikel 2, litra b), i direktiv 93/13 i en situation, hvor en del af det lånte beløb – nemlig 35% heraf, hvilket hverken er den fremherskende del eller en ubetydelig del – inden for rammerne af en »blandet« låneaftale er blevet anvendt med henblik på tilbagebetaling af et lån knyttet til en erhvervsmæssig virksomhed for en af sagsøgerne i hovedsagen, mens den øvrige del

af dette beløb, dvs. 65% heraf, skulle anvendes til forbrug, som ikke har forbindelse med erhvervsmæssig virksomhed. Den forelæggende ret ønsker nærmere bestemt oplyst, om den fortolkning af begrebet »forbruger« på baggrund af kompetencereglerne vedrørende forbrugeraftaler, som blev lagt til grund i dom af 20. januar 2005, Gruber (C-464/01, herefter »Gruber-dommen«, EU:C:2005:32), hvorved Domstolen fastslog, at for at en person, der har indgået en aftale vedrørende en vare med henblik på brug, der delvis vedrører hans erhvervsmæssige virksomhed, og som delvis ligger uden for denne virksomhed, kan påberåbe sig disse kompetenceregler, skal den erhvervsmæssige brug være så marginal, at den kun spiller en ubetydelig rolle i forbindelse med den pågældende transaktion, kan anvendes analogt på fortolkningen af begrebet »forbruger« som omhandlet i artikel 2, litra b), i direktiv 93/13.

- 24 Den forelæggende ret har i denne henseende anført, at det fremgår af 17. betragtning til direktiv 2011/83 og af 13. betragtning til forordning nr. 524/2013, at med henblik på definitionen af begrebet »forbruger«, når der foreligger et dobbelt formål – dvs. aftaler, der er indgået med henblik på forhold, som kun delvist vedrører den pågældendes erhvervsmæssige virksomhed – skal det erhvervsmæssige formål være så begrænset, at det ikke er fremherskende i forbindelse med den pågældende aftale som helhed.
- 25 Den forelæggende ret nærer desuden tvivl om, hvilke kriterier der skal tages i betragtning som led i en sådan definition. Den ønsker bl.a. oplyst, om den omstændighed alene, at sagsøgerne i hovedsagen forfulgte et erhvervsmæssigt formål, og at det pågældende lån ikke ville være blevet indrømmet til et ikke-erhvervsmæssigt formål, såfremt den pågældende virksomheds gæld ikke var blevet tilbagebetalt, er relevante kriterier i denne henseende.
- 26 På denne baggrund har Sąd Rejonowy dla Warszawy-Woli w Warszawie (retten i første instans i Warszawa – Wola-distriktet, med sæde i Warszawa, Polen) besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:
 - »1) Skal artikel 2, litra b), i [direktiv 93/13] og betragtningerne hertil fortolkes således, at [dette direktiv] ikke er til hinder for, at en person, der driver erhvervsmæssig virksomhed, er omfattet af definitionen af »forbruger«, når denne har indgået en låneaftale, der er koblet til en udenlandsk valuta, sammen med en anden låntager, der ikke udøver en sådan virksomhed, og lånet delvist skal anvendes til brug for låntagernes erhvervsmæssige virksomhed, delvist til formål, der ligger uden for denne virksomhed, og ikke kun i en situation, hvor den erhvervsmæssige brug er så svag, at den må anses for marginal i forbindelse med den transaktion, som aftalen samlet set vedrører, og hvor den omstændighed, at der er tale om overvejende ikke-erhvervsmæssig brug, herved er uden betydning?
 - 2) Såfremt det første spørgsmål besvares bekræftende, skal artikel 2, litra b), i [direktiv 93/13] og betragtninger hertil således fortolkes således, at begrebet »forbruger« i denne bestemmelse også omfatter en person, der på tidspunktet for undertegnelsen af aftalen udøvede erhvervsmæssig virksomhed, mens den anden låntager ikke udførte nogen sådan virksomhed, og hvor begge disse personer derefter indgik en låneaftale, der er koblet til en udenlandsk valuta, med en bank, hvor lånebeløbet delvist blev brugt til den ene af låntagernes erhvervsmæssige virksomhed, delvist til formål, der ligger uden for denne virksomhed, i en situation, hvor den erhvervsmæssige brug [ikke er] så svag, at den må anses for marginal i forbindelse med den transaktion, som aftalen samlet set vedrører, og henset til, at såfremt lånebeløbet ikke var optaget til erhvervsmæssige formål, ville det ikke have været muligt at yde lånet til ikke-erhvervsmæssigt formål?«

Om de præjudicielle spørgsmål

Det første spørgsmål

- 27 Med det første spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om artikel 2, litra b), i direktiv 93/13 skal fortolkes således, at denne bestemmelse er til hinder for, at en person, som har indgået en aftale om et lån, der delvist skal bruges til vedkommendes erhvervsmæssige virksomhed og delvist til formål, der ligger uden for denne virksomhed, sammen med en anden låntager, der ikke handler som led i sit erhverv, kvalificeres som »forbruger«, når forbindelsen mellem denne aftale og personens erhvervsmæssige virksomhed ikke er så marginal, at den er ubetydelig i forbindelse med nævnte aftale som helhed, men er så begrænset, at den ikke er fremherskende i denne henseende.
- 28 Det fremgår af fast retspraksis, at der ved fortolkningen af en EU-retlig bestemmelse ikke blot skal tages hensyn til dennes ordlyd, men også til den sammenhæng, hvori den indgår, og til de mål, der forfølges med den ordning, som den udgør en del af (dom af 7.11.2019, Kanyeba m.fl., C-349/18 – C-351/18, EU:C:2019:936, præmis 35 og den deri nævnte retspraksis).
- 29 Med hensyn til ordlyden af artikel 2, litra b), i direktiv 93/13 skal det bemærkes, at i henhold til denne bestemmelse er en »forbruger« en fysisk person, der i forbindelse med de af dette direktiv omfattede aftaler ikke handler som led i sit erhverv.
- 30 Den pågældende persons egenskab af »forbruger« skal således vurderes på grundlag af et funktionelt kriterium, der består i at bedømme, om det pågældende kontraktforhold indgår i aktiviteter, der falder uden for vedkommendes erhverv (dom af 27.10.2022, S.V. (Boligkompleks), C-485/21, EU:C:2022:839, præmis 25 og den deri nævnte retspraksis). Domstolen har haft anledning til at præcisere, at begrebet »forbruger« som omhandlet i artikel 2, litra b), i direktiv 93/13 har en objektiv karakter og er uafhængigt af den konkrete viden, som den pågældende person kan have, eller de oplysninger, som denne person faktisk besidder (dom af 21.3.2019, Pouvin og Dijoux, C-590/17, EU:C:2019:232, præmis 24 og den deri nævnte retspraksis).
- 31 Ordlyden af artikel 2, litra b), i direktiv 93/13 gør det imidlertid ikke muligt at afgøre, om, og i givet fald i hvilket tilfælde, en person, der har indgået en aftale med dobbelt formål, som kun delvist vedrører den pågældendes erhvervsmæssige virksomhed, kan anses for at være forbruger i dette direktivs forstand.
- 32 Med hensyn til den sammenhæng, hvori artikel 2, litra b), i direktiv 93/13 indgår, samt de formål, der forfølges med dette direktiv, skal det bemærkes, at direktivet, således som det fremgår af dets artikel 1, stk. 1, og artikel 3, stk. 1, finder anvendelse på urimelige kontraktvilkår i »aftaler, der indgås mellem erhvervsdrivende og forbrugere«, som »ikke har været genstand for individuel forhandling« (dom af 15.1.2015, Šiba, C-537/13, EU:C:2015:14, præmis 19 og den deri nævnte retspraksis).
- 33 Som det fremgår af tiende betragtning til nævnte direktiv, skal ensartede bestemmelser vedrørende urimelige kontraktvilkår med de i denne betragtning opstillede undtagelser finde anvendelse på »alle aftaler«, som indgås mellem erhvervsdrivende og forbrugere som defineret i direktivets artikel 2, litra b) og c) (dom af 27.10.2022, S.V. (Boligkompleks), C-485/21, EU:C:2022:839, præmis 22 og den deri nævnte retspraksis).

- 34 Det er således gennem en henvisning til karakteren af de kontraherende parter – om de handler inden for rammerne af deres erhvervsmæssige virksomhed eller ej – at direktiv 93/13 definerer de aftaler, det finder anvendelse på (dom af 21.3.2019, Pouvin og Dijoux, C-590/17, EU:C:2019:232, præmis 23 og den deri nævnte retspraksis).
- 35 Dette kriterium svarer til den idé, som den ved det samme direktiv indførte beskyttelsesordning hviler på, nemlig at forbrugeren befinder sig i en svagere stilling end den erhvervsdrivende såvel hvad angår forhandlingsstyrke som informationsniveau, og at forbrugeren som følge heraf tiltræder betingelser, som på forhånd er udarbejdet af den erhvervsdrivende, uden at den pågældende kan øve nogen indflydelse på disses indhold (dom af 3.9.2015, Costea, C-110/14, EU:C:2015:538, præmis 18 og den deri nævnte retspraksis).
- 36 Under hensyntagen til denne svagere stilling foreskriver nævnte direktivs artikel 6, stk. 1, at urimelige kontraktvilkår ikke binder forbrugeren. Der er tale om en præceptiv bestemmelse, der har til formål at erstatte den formelle balance, som aftalen indfører mellem medkontrahenternes rettigheder og forpligtelser, med en reel balance, der skal genindføre ligheden mellem parterne (dom af 17.5.2022, Ibercaja Banco, C-600/19, EU:C:2022:394, præmis 36 og den deri nævnte retspraksis).
- 37 Domstolen har endvidere allerede anerkendt, at en vid opfattelse af begrebet »forbruger« som omhandlet i artikel 2, litra b), i direktiv 93/13 giver mulighed for at sikre den beskyttelse, som dette direktiv indrømmer alle fysiske personer, der befinder sig i den svagere stilling i forhold til erhvervsdrivende (jf. i denne retning dom af 21.3.2019, Pouvin og Dijoux, C-590/17, EU:C:2019:232, præmis 28).
- 38 Som generaladvokaten i det væsentlige har anført i punkt 61 og 66 i forslaget til afgørelse, kræver den præceptive karakter af bestemmelserne i direktiv 93/13 og de særlige behov for forbrugerbeskyttelse, som er knyttet til disse bestemmelser, dermed at der anlægges en bred fortolkning af begrebet »forbruger« som omhandlet i dette direktivs artikel 2, litra b), for at sikre direktivets effektive virkning.
- 39 Selv om bestemmelserne i direktiv 93/13 principielt kun finder anvendelse, når den pågældende aftale vedrører en vare eller tjenesteydelse, der skal bruges på en anden måde end erhvervsmæssigt, kan en fysisk person, der indgår en aftale vedrørende en vare eller tjenesteydelse, som delvist skal anvendes til vedkommendes erhvervsmæssige virksomhed, og således kun delvist ligger uden for denne virksomhed, i visse tilfælde kvalificeres som »forbruger« som omhandlet i direktivets artikel 2, litra b), og således være omfattet af den ved dette direktiv indrømmede beskyttelse.
- 40 For at sikre såvel respekten for de mål, som EU-lovgiver forfølger på området for forbrugeraftaler, som sammenhængen i EU-retten skal der særligt tages hensyn til begrebet »forbruger« indeholdt i andre bestemmelser i denne ret (jf. i denne retning dom af 5.12.2013, Vapenik, C-508/12, EU:C:2013:790, præmis 25).
- 41 Som sagsøgerne i hovedsagen, den polske regering og Europa-Kommissionen har fremhævet i deres skriftlige bemærkninger, er direktiv 2011/83 særligt relevant i denne henseende.
- 42 Ud over at definitionerne af udtrykket »forbruger« i artikel 2 i direktiv 93/13 og artikel 2 i direktiv 2011/83 i vid udstrækning er identiske, forfølger sidstnævnte direktiv det samme formål som direktiv 93/13. Direktiv 2011/83 vedrører nemlig forbrugerrettigheder i aftaler indgået med

erhvervsdrivende og tager sigte på at sikre et højt forbrugerbeskyttelsesniveau ved at sikre forbrugernes oplysning og sikkerhed i deres transaktioner med erhvervsdrivende (jf. i denne retning kendelse af 15.4.2021, MiGame, C-594/20, EU:C:2021:309, præmis 28).

- 43 Som generaladvokaten har fremhævet i punkt 72 i forslaget til afgørelse, er direktiv 2011/83 endvidere snævert forbundet med direktiv 93/13, idet det førstnævnte ændrede sidstnævnte, og idet de to direktiver kan finde anvendelse på samme aftale, forudsat at aftalen på samme tid henhører under deres respektive materielle anvendelsesområder. EU-lovgiver har desuden for nyligt styrket denne forbindelse ved at vedtage Europa-Parlamentets og Rådets direktiv (EU) 2019/2161 af 27. november 2019 om ændring af Rådets direktiv 93/13/EØF og Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 98/6/EF, 2005/29/EF og 2011/83/EU, for så vidt angår bedre håndhævelse og modernisering af EU-reglerne om forbrugerbeskyttelse (EUT 2019, L 328, s. 7).
- 44 På denne baggrund skal der med henblik på fortolkningen af artikel 2, litra b), i direktiv 93/13 tages hensyn til 17. betragtning til direktiv 2011/83, som udtrykker EU-lovgivers hensigt med hensyn til definitionen af begrebet »forbruger« i tilfælde af aftaler med dobbelt formål, hvoraf fremgår, at når aftalen indgås med formål, der kun delvist indgår i den pågældende persons erhvervsmæssige virksomhed, og det erhvervsmæssige formål er så begrænset, at det ikke er fremherskende i forbindelse med aftalen, bør den pågældende person ligeledes betragtes som en forbruger.
- 45 Relevansen af at fortolke artikel 2, litra b), i direktiv 93/13 i lyset af 17. betragtning til direktiv 2011/83 understøttes af 18. betragtning til direktiv 2013/11 og 13. betragtning til forordning nr. 524/2013, som indeholder samme præcisering med hensyn til definitionen af begrebet »forbruger« i tilfælde af aftaler med dobbelt formål. Selv om direktiv 2013/11 og forordning nr. 524/2013 vedrører bilæggelsen af tvister på forbrugerområdet og således andre spørgsmål end dem, der er reguleret ved direktiv 93/13 og 2011/83, med hensyn til forbrugerbeskyttelse, vidner disse betragtninger om EU-lovgivers hensigt om at give denne definition en horisontal rækkevidde.
- 46 For så vidt som de nævnte betragtninger fremgår af lovgivningsmæssige retsakter, der er vedtaget efter de faktiske omstændigheder i tvisten i hovedsagen, er det tilstrækkeligt at bemærke, således som det fremgår af denne doms præmis 38, at den præceptive karakter af bestemmelserne i direktiv 93/13 og de særlige behov for forbrugerbeskyttelse, som er knyttet til disse bestemmelser, kræver, at der anlægges en bred fortolkning af begrebet »forbruger« som omhandlet i dette direktivs artikel 2, litra b), for at sikre direktivets effektive virkning. Formålsfortolkningen af direktiv 93/13 taler således for den af EU-lovgiver udtrykkeligt anførte fremgangsmåde i disse betragtninger, hvorefter en person, som har indgået en aftale med formål, der delvist indgår i vedkommendes erhvervsmæssige virksomhed, skal anses for at være forbruger, når det erhvervsmæssige formål er så begrænset, at det ikke er fremherskende i forbindelse med denne aftale som helhed.
- 47 Den fortolkning af begrebet »forbruger«, som Domstolen lagde til grund i Gruber-dommens præmis 31 og 45, og som er bekræftet i præmis 29-32 i dom af 25. januar 2018, Schrems (C-498/16, EU:C:2018:37), hvad angår fortolkningen af artikel 15-17 i Rådets forordning (EF) nr. 44/2001 af 22. december 2000 om retternes kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser på det civil- og handelsretlige område (EFT 2001, L 12, s. 1) og i præmis 87-91 i dom af 14. februar 2019, Milivojević (C-630/17, EU:C:2019:123), med hensyn til fortolkningen af artikel 17-19 i Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) nr. 1215/2012 af

12. december 2012 om retternes kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser på det civil- og handelsretlige område (EUT 2012, L 351, s. 1), er heller ikke til hinder for, at artikel 2, litra b), i direktiv 93/13 fortolkes i lyset af 17. betragtning til direktiv 2011/83.

- 48 I Gruber-dommen fortolkede Domstolen artikel 13-15 i konventionen af 27. september 1968 om retternes kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager (EFT 1972, L 299, s. 32), senere ændret ved efterfølgende konventioner om nye medlemsstaters tiltrædelse af denne konvention (herefter »Bruxelles-konventionen«).
- 49 Således som det bl.a. fremgår af den nævnte doms præmis 32, 33 og 43, vedrørte den fortolkningen af de kompetenceregler i sager om forbrugeraftaler, som er fastsat i Bruxelles-konventionen, som fraviger den almindelige kompetenceregel, der er fastsat i denne konvention, nemlig reglen om, at retterne i den kontraherende stat, på hvis område sagsøgte har bopæl, og som – for så vidt som de udgør kompetenceregler, der fraviger den almindelige kompetenceregel – derfor skal fortolkes snævert og ikke kan føre til en fortolkning, der rækker ud over de tilfælde, konventionen har for øje.
- 50 Det er således i denne konkrete sammenhæng og ligeledes under hensyntagen til andre relevante oplysninger som led i fortolkningen af kompetencereglerne i nævnte konvention – såsom kravene om retssikkerhed, såvel som hensynet til, at det kan forudses, ved hvilken ret en person kan blive sagsøgt, samt det formål om at sikre en passende beskyttelse af forbrugeren, som forfølges med konventionens afsnit II, afdeling 4 (jf. i denne retning Gruber-dommens præmis 34 og 45) – at Domstolen har fastslået, at en person, der har indgået en aftale med henblik på brug, som delvis vedrører vedkommendes erhvervmæssige virksomhed, og som delvis ligger uden for denne virksomhed, ikke kan gøre den beskyttelse, der følger af de specielle kompetenceregler for forbrugeraftaler i Bruxelles-konventionen, gældende, medmindre den erhvervmæssige brug er så marginal, at den kun spiller en ubetydelig rolle i forbindelse med den transaktion, som aftalen samlet set vedrører (jf. i denne retning Gruber-dommens præmis 39 og 54).
- 51 For så vidt som artikel 2, litra b), i direktiv 93/13 ikke er en bestemmelse, der skal fortolkes snævert, og henset til det lovgivningsmæssige formål med dette direktiv, som er at beskytte forbrugerne, når der foreligger urimelige kontraktvilkår, kan den snævre fortolkning af begrebet »forbruger«, som blev lagt til grund i Gruber-dommen med henblik på fastlæggelsen af rækkevidden af de fravigende kompetenceregler, der er fastsat i Bruxelles-konventionens artikel 13-15, således ikke overføres analogt på begrebet »forbruger« som omhandlet i artikel 2, litra b), i direktiv 93/13, når der foreligger en aftale med dobbelt formål.
- 52 Med henblik på at give den forelæggende ret en hensigtsmæssig besvarelse skal det ligeledes bemærkes, at en fysisk person, der som led i en låneaftale, som er indgået med en erhvervsdrivende, befinder sig i en situation som medskyldner, henhører under begrebet »forbruger« som omhandlet i artikel 2, litra b), i direktiv 93/13, eftersom denne person ikke handler som led i sit erhverv, og – dersom vedkommende i forhold til den erhvervsdrivende befinder sig i en situation, der svarer til debtors situation – sammen med denne debitor skal nyde den ved dette direktiv fastsatte beskyttelse (jf. i denne retning dom af 9.7.2015, Bucura, C-348/14, ikke trykt i Sml., EU:C:2015:447, præmis 35-39).
- 53 Henset til det ovenstående skal det første spørgsmål besvares med, at artikel 2, litra b), i direktiv 93/13 skal fortolkes således, at en person, som har indgået en aftale om et lån, der delvist skal bruges til vedkommendes erhvervmæssige virksomhed og delvist til formål, der ligger uden for

denne virksomhed, sammen med en anden låntager, der ikke handler som led i sit erhverv, henhører under begrebet »forbruger« i denne bestemmelses forstand, når det erhvervsmæssige formål er så begrænset, at det ikke er fremherskende i forbindelse med aftalen som helhed.

Det andet spørgsmål

- 54 Med det andet spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt en præcisering af kriterierne for at afgøre, om en person henhører under begrebet »forbruger« som omhandlet i artikel 2, litra b), i direktiv 93/13, navnlig om det erhvervsmæssige formål med en låneaftale, som denne person har indgået, er så begrænset, at det ikke er fremherskende i forbindelse med denne aftale som helhed.
- 55 Det fremgår af retspraksis, at den nationale ret, for hvilken der verserer en tvist om en aftale, som kan være omfattet af anvendelsesområdet for dette direktiv, er forpligtet til at efterprøve, under hensyntagen til samtlige beviser og navnlig denne aftales vilkår, om den pågældende person kan kvalificeres som »forbruger« i nævnte direktivs forstand. For at kunne gøre dette skal den nationale ret tage hensyn til alle de omstændigheder i den foreliggende sag, og navnlig arten af de varer eller tjenesteydelser, der er genstand for den pågældende aftale, som kan godtgøre, med hvilket formål denne vare eller tjenesteydelse er erhvervet (jf. i denne retning dom af 3.9.2015, Costea, C-110/14, EU:C:2015:538, præmis 22 og 23, og af 21.3.2019, Pouvin og Dijoux, C-590/17, EU:C:2019:232, præmis 26).
- 56 Det samme gælder for bedømmelsen med hensyn til en låneaftale, som delvist vedrører låntagerens erhvervsmæssige virksomhed og delvist vedrører formål, der ligger uden for denne virksomhed, og omfanget af hver af disse to dele i forbindelse med aftalen som helhed, såvel som for det fremherskende formål med nævnte aftale.
- 57 I denne henseende kan fordelingen af det lånte beløb mellem en erhvervsmæssig virksomhed og en ikke-erhvervsmæssig virksomhed udgøre et relevant kvantitativt kriterium. Det kan imidlertid vise sig, at kriterier, der ikke er kvantitative, ligeledes er relevante, såsom den omstændighed, at en enkelt låntager, når der er tale om flere låntagere, med den pågældende låneaftale forfølger et erhvervsmæssigt formål, eller i givet fald den omstændighed, at långiver har gjort ydelsen af lånet, som oprindeligt alene skulle anvendes til forbrug, betinget af, at en del af det lånte beløb benyttes til tilbagebetaling af gæld knyttet til erhvervsmæssig virksomhed.
- 58 Disse kriterier er hverken udtømmende eller eksklusive, hvorfor det påhviler den forelæggende ret at undersøge alle omstændighederne omkring den i hovedsagen omhandlede aftale og på grundlag af de objektive beviser, den råder over, at vurdere, i hvilket omfang det erhvervsmæssige eller det ikke-erhvervsmæssige formål med denne aftale er fremherskende i forbindelse med aftalen som helhed.
- 59 Henset til det ovenstående skal det andet spørgsmål besvares med, at artikel 2, litra b), i direktiv 93/13 skal fortolkes således, at for at afgøre, om en person henhører under begrebet »forbruger« i denne bestemmelses forstand, og navnlig om det erhvervsmæssige formål med en låneaftale, som denne person har indgået, er så begrænset, at det ikke er fremherskende i forbindelse med denne aftale som helhed, skal den forelæggende ret tage hensyn til alle relevante såvel kvantitative som kvantitative omstændigheder omkring denne aftale, såsom bl.a. fordelingen af det lånte beløb mellem en erhvervsmæssig virksomhed og en ikke-erhvervsmæssig virksomhed, samt, når der er

tale om flere låntagere, den omstændighed, at en enkelt låntager forfølger et erhvervsmæssigt formål, eller at långiver har gjort ydelsen af et lån, som skulle anvendes til forbrug, betinget af, at en del af det lånte beløb benyttes til tilbagebetaling af gæld knyttet til erhvervsmæssig virksomhed.

Begrænsningen af denne doms tidsmæssige virkninger

- 60 I sine skriftlige bemærkninger har sagsøgte i hovedsagen i det væsentlige anmodet Domstolen om at begrænse dommens tidsmæssige virkninger, såfremt den ikke fortolker begrebet »forbruger« som omhandlet i artikel 2, litra b), i direktiv 93/13 i lyset af Gruber-dommen. Til støtte for sin anmodning har denne part påberåbt sig retssikkerhedsprincippet og princippet om forbud mod tilbagevirkende kraft.
- 61 Det skal i denne henseende bemærkes, at Domstolen ifølge fast retspraksis kun undtagelsesvis i henhold til et almindeligt retssikkerhedsprincip, der er sikret i Unionens retsorden, vil finde anledning til at begrænse borgernes mulighed for at påberåbe sig den således fortolkede bestemmelse med henblik på anfægtelse af tidligere i god tro stiftede retsforhold. For at der kan træffes bestemmelse om en sådan begrænsning, skal to hovedbetingelser være opfyldt, nemlig at de berørte parter skal være i god tro, og at der skal være fare for alvorlige forstyrrelser (dom af 11.11.2020, DenizBank, C-287/19, EU:C:2020:897, præmis 108 og den deri nævnte retspraksis).
- 62 I det foreliggende tilfælde har sagsøgte i hovedsagen imidlertid blot fremført generelle argumenter uden at fremlægge konkrete og præcise forhold, der kan godtgøre, at der er grundlag for vedkommendes anmodning i betragtning af disse to kriterier.
- 63 Der er således ikke grundlag for at begrænse denne doms tidsmæssige virkninger.

Sagsomkostninger

- 64 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagsomkostningerne. Bortset fra de nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Femte Afdeling) for ret:

- 1) Artikel 2, litra b), i Rådets direktiv 93/13/EØF af 5. april 1993 om urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler**

skal fortolkes således, at

en person, som har indgået en aftale om et lån, der delvist skal bruges til vedkommendes erhvervsmæssige virksomhed og delvist til formål, der ligger uden for denne virksomhed, sammen med en anden låntager, der ikke handler som led i sit erhverv, henhører under begrebet »forbruger« i denne bestemmelses forstand, når det erhvervsmæssige formål er så begrænset, at det ikke er fremherskende i forbindelse med aftalen som helhed.

- 2) Artikel 2, litra b), i direktiv 93/13**

skal fortolkes således, at

for at afgøre, om en person henhører under begrebet »forbruger« i denne bestemmelses forstand, og navnlig om det erhvervsmæssige formål med en låneaftale, som denne person har indgået, er så begrænset, at det ikke er fremherskende i forbindelse med denne aftale som helhed, skal den forelæggende ret tage hensyn til alle relevante såvel kvantitative som kvalitative omstændigheder omkring denne aftale, såsom bl.a. fordelingen af det lånte beløb mellem en erhvervsmæssig virksomhed og en ikke-erhvervsmæssig virksomhed, samt, når der er tale om flere låntagere, den omstændighed, at en enkelt låntager forfølger et erhvervsmæssigt formål, eller at långiver har gjort ydelsen af et lån, som skulle anvendes til forbrug, betinget af, at en del af det lånte beløb benyttes til tilbagebetaling af gæld knyttet til erhvervsmæssig virksomhed.

Underskrifter